

Zbycie przedsiębiorstwa w świetle art. 23¹ kodeksu pracy

W obrocie gospodarczym nierzadko zdarzają się transakcje, których przedmiotem jest nabycie przedsiębiorstwa lub jego części. Praktyka pokazuje, że taka czynność prawna może rodzić skutki prawne opisane w art. 23¹ kodeksu pracy. Zgodnie z przytoczonym przepisem w razie przejścia zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę staje się on z mocy prawa stroną w dotychczasowych stosunkach pracy, a za zobowiązania wynikające ze stosunku pracy, powstałe przed przejściem części zakładu pracy na innego pracodawcę, dotychczasowy i nowy pracodawca odpowiadają solidarnie.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 listopada 1996 roku², „przez część zakładu pracy w rozumieniu art. 23¹ § 2 k.p. nie należy rozumieć każdego składnika mienia dotychczasowego pracodawcy, jak np. lokalu, maszyny, określonego prawa majątkowego. Częścią zakładu pracy staną się one dopiero wówczas, gdy będą tworzyć zespół składników zakładu, który może być potraktowany jako odrębna placówka zatrudnienia dla pracowników, którzy wykonują w niej pracę. Musi to być więc pewna zorganizowana całość, na którą składają się określone elementy materialne i majątkowe, system organizacyjny i struktura zarządzania, które będą dawały możliwość dalszego wykonywania pracy przez pracowników w niej zatrudnionych”.

Wobec powyższego, konieczna jest analiza, czy „zorganizowana całość”, wskazana w przytoczonej tezie jest tożsama z pojęciem przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55¹ Kodeksu cywilnego.

Pojęcie przedsiębiorstwa

W nauce prawa wyróżnia się co najmniej trzy znaczenia pojęcia przedsiębiorstwo. Są to znaczenia w ujęciu podmiotowym, przedmiotowym oraz funkcjonalnym, a każde z nich znajduje swoje odzwiercie-

¹ Stypendysta w ramach projektu „Kształcenie kadr dla potrzeb rynku *flexicurity* i gospodarki opartej na wiedzy – oferta kierunków nauk humanistyczno-społecznych UŁ”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Asystent, Uniwersytet Łódzki, Wydział Prawa i Administracji, Katedra Prawa Gospodarczego i Handlowego. Adwokat.

² Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 1996 r., sygn. akt. I PKN 21/96, źródło Lex OMEGA, Lex nr 192324.

dlenie w przepisach prawa. Przedsiębiorstwo w znaczeniu podmiotowym jest to jednostka organizacyjna, posiadająca zdolność do podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej³. Znaczenie przedmiotowe zdefiniowane jest w art. 55¹ kodeksu cywilnego i określa przedsiębiorstwo jako „zorganizowany zespół składników niematerialnych i materialnych przeznaczony do prowadzenia działalności gospodarczej”, w skład którego mogą wchodzić również składniki niewymienione wprost w przepisie, a wchodzące w skład zorganizowanej całości jaką jest przedsiębiorstwo. Znaczenie funkcjonalne przedsiębiorstwa stosowane było w przepisach już nieobowiązującego kodeksu handlowego, który w ten sposób określał stałą działalność zarobkową kupca. Obecnie odnosi się ona do zorganizowanej działalności gospodarczej opartej na pewnym majątku i umiejętności, uczestników obrotu⁴, którzy w zakresie prowadzonego przedsiębiorstwa wykonują czynności należące do przedmiotu ich działalności gospodarczej. Podkreślenia wymaga, że kodeks handlowy z 1934 roku w art. 40 wskazywał przykładowe wyliczenie składników wchodzących w skład przedsiębiorstwa oraz stwierdzenie, iż jest ono „zorganizowaną całością”. Ujęcie to odnosiło się wyłącznie do aktywów przedsiębiorstwa, nie obejmując swoim zakresem zobowiązań lub obciążeń. Zadaniem regulacji było tworzenie reguły interpretacyjnej na wypadek wątpliwości, co wchodzi w skład przedsiębiorstwa w przypadku jego zbycia. Stronom zaś przysługiwało prawo, aby z zakresu czynności wyłączyć określone składniki. Ponadto w przypadku braku odrębnej umowy, nabywca przejmował od zbywcy wszelkie zobowiązania powstałe przy prowadzeniu przedsiębiorstwa z wyjątkiem tych o których nie wiedział oraz przy dołożeniu należytej staranności nie mógł się dowiedzieć. J. Namitkiewicz stwierdził zgodnie z poglądem F. Zolla, iż przedsiębiorstwo w znaczeniu przedmiotowym jest oderwaną od przedsiębiorcy całością o samodzielnym charakterze, w której skład mogą, ale nie muszą wchodzić elementy wymienione w ustawie. Natomiast poszczególne składniki przedsiębiorstwa, na wzór doktryny niemieckiej, połączone są ze sobą przez odpowiednio organizację dobraną do jego potrzeb. W okresie międzywojennym w polskiej doktrynie panowała zgodność, iż przedsiębiorstwo w znaczeniu przedmiotowym stanowiło odrębny od osoby

³ Aktualnie takie znaczenie można odnaleźć w art. 43¹ kodeksu cywilnego.

⁴ Przykładem takich działalności może być działalność agenta, komisarza, przewoźnika, przedsiębiorcy składowego, finansującego w umowie leasingu i innych, opisane w art. 709¹, 758 § 1, art. 765, 853 § 1 k.c.

przedsiębiorcy, samoistny przedmiot obrotu, którego składniki poprzez organizację stawały się całością o wartości przewyższającej sumę wartości poszczególnych składników.

Po wejściu w życie kodeksu cywilnego z 1964 roku, który uchylił przepisy dotychczas obowiązującego kodeksu handlowego, w literaturze odrzucono możliwość traktowania przedsiębiorstwa jako odrębnego bytu prawnego. Najpełniej dał temu wyraz S. Grzybowski, który wskazywał, że przedsiębiorstwo jest zorganizowanym kompleksem majątkowy, przeznaczony do produkcji dóbr lub usług, przy czym twierdził, iż objęcie całego przedsiębiorstwa jedną czynnością prawną jest uproszczeniem, gdyż w istocie mamy do czynienia z objęciem jedną nazwą wielu, różnych czynności prawnych odnoszących się do poszczególnych składników przedsiębiorstwa⁵. S. Grzybowski wyróżniał dwa typy przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym – szerszy oraz węższy. W znaczeniu szerszym przedsiębiorstwo to ogół praw podmiotowych, stosunków faktycznych i innych wartości, wiążąc określony podmiot prawa w zorganizowany zespół, przesądzając tym samym o jego celu gospodarczym. Poprzez „inne wartości” S. Grzybowski rozumiał m. in. walory dostawców, określoną opinię o przedsiębiorstwie i lokalizację⁶. W znaczeniu węższym przedsiębiorstwo ograniczało się jedynie do praw podmiotowych. Jednak niezależnie od przyjętego znaczenia przedsiębiorstwo nigdy nie było rzeczą ani prawem podmiotowym, a co za tym idzie nie mogło być przedmiotem stosunków prawnych. Pogląd ten podziela W.J. Katner wskazując, iż przedmiotem umowy mającej na celu rozporządzenie przedsiębiorstwem, jest przedsiębiorstwo jako zespół składników materialnych. Wspomniana umowa jest „parasolem” pod którym kryje się tyle umów ile składników obejmuje substrat majątkowy przedsiębiorstwa a pozostałe elementy o charakterze niemajątkowym są przedmiotem oddzielnych postanowień umownych⁷. Odnotowania wymaga, że przedstawicielem poglądu odmiennego od dwóch wyżej prezentowanych był S. Buczkowski⁸, który twierdził, iż przedsiębiorstwo w znaczeniu przedmiotowym stanowiło samoistną całość, na którą składał się ogół

⁵ S. Grzybowski, *System prawa cywilnego. Część ogólna, T.1.*, Warszawa, 1985, s. 458–459.

⁶ *Ibidem*

⁷ W.J. Katner, *Przeniesienie własności rzeczy ruchomych*, Łódź, 1988, s. 87–88.

⁸ Również inni przedstawiciele zgadzali się z tym poglądem m.in. M. Poźniak-Niedzielska, M. Kępiński.

rzeczy i praw połączonych „nierozzerwalnym węzłem” funkcji spełniającej w obrocie gospodarczym⁹. Autor twierdził, iż jest ono przedmiotem odrębnym od osoby przedsiębiorcy i prowadzonej przez niego działalności oraz, że może być ono przedmiotem zbycia lub dzierżawy. Argumentował ten pogląd zwracając uwagę na fakt, że niedopuszczalne było prowadzenie egzekucji z poszczególnych składników przedsiębiorstwa, wprowadzeniu instytucji upadłości oraz ochrony tzw. własności przemysłowej przed nieuczciwą konkurencją. Pogląd ten został uznany przez doktrynę za trudny do przyjęcia. Głównym zarzutem był możliwy brak skuteczności czynności rozporządzającej mającej za przedmiot przedsiębiorstwo, w wyniku szczególnych wymagań prawnych regulujących rozporządzanie elementami wchodzącymi w skład przedsiębiorstwa¹⁰.

Przedsiębiorstwo w znaczeniu przedmiotowym doczekało się swojej legalnej definicji w wyniku nowelizacji kodeksu cywilnego z dnia 28 lipca 1990 roku. Wprowadzony został art. 55¹ k.c., który umieszczono w księdze pierwszej kodeksu cywilnego w tytule trzecim: Mienie. Jego brzmienie bardzo przypominało art. 40 k.h. przez co część doktryny podnosiła, iż zmiany te nie są nową, dobrze przemyślaną konstrukcją, lecz wewnątrznie sprzeczną kalką przepisów k.h.¹¹. Jednak pomijano przy tym, iż przepis ten nie jest już jedynie regułą interpretacyjną, tak jak art. 40 k.h., lecz definicją normatywną, którą włączono do części ogólnej przepisów Kodeksu Cywilnego. Według brzmienia z 1990 roku art. 55¹ k.c. stanowił, iż „przedsiębiorstwo, jako zespół składników materialnych i niematerialnych przeznaczonych do realizacji określonych zadań gospodarczych, obejmuje wszystko, co wchodzi w skład przedsiębiorstwa” następnie przykładowo, używając sformułowania „w szczególności” wymieniał jego składniki. Przepis ten stanowił, iż mamy do czynienia ze składnikami dwojakiego rodzaju, służącymi do realizacji określonego zadania (prowadzenia przedsiębiorstwa w znaczeniu funkcjonalnym). Ustawodawca, używając słowa „zespół” podkreślił kluczową rolę elementu organizacji oraz funkcjonalnego powiązania niejednorodnych składników przedsiębiorstwa. Tak sformułowany przepis budził wiele zastrzeżeń, nie tylko pod względem językowym. Krytycy podnosili zarzut, iż w wyniku wtrącenia

⁹ S. Buczkowski, Glosa orzeczenia S. Woj. dla m. ST. Warszawy z dnia 1 lutego 1962r. CR 2226/61 PiP 1963/2.

¹⁰ M. Habdas, *Przedsiębiorstwo jako przedmiot stosunków prawno rzeczowych*, Katowice, 2007, s. 18.

¹¹ J. Skąpski, *O stanie i potrzebach prawa cywilnego – uwag kilka*. PS. 1992 r. nr 7–8, s. 6–8.

do zdania nadrzędnego zwrotu „jako zespół składników materialnych i niematerialnych przeznaczonych do realizacji określonych zadań gospodarczych”, akt ten stwierdzał, że: „przedsiębiorstwo obejmuje wszystko, co wchodzi w skład przedsiębiorstwa”, tworząc tym samym oczywistą tautologię¹². Ponadto podnoszono zastrzeżenia co do niejednolitego kryterium przyjętego przy doborze składników wymienionych w art. 55¹ kodeksu cywilnego. Wskazywano, że w punkcie trzecim posłużono się kryterium rodzaju wyliczanych przedmiotów, podczas gdy w punkcie szóstym ustawodawca nawiązał do kryterium określonej kategorii praw. Punkt pierwszy traktował jednakowo różne dobra niematerialne – firmę czyli oznaczenie niezbywalne, trwale związaną z osobą przedsiębiorcy oraz znaki towarowe mające za zadanie odróżnienie towarów i usług jednego przedsiębiorstwa od towarów i usług innego przedsiębiorstwa. Ostatnim zastrzeżeniem do przepisu było niewymienienie wielu istotnych składników. Głównie chodziło o wierzytelności wymienione wcześniej w art. 40 k.h., ale również o *know-how*, licencje oraz majątkowe prawa autorskie.

Z dniem 14 lutego 2003 roku, ustawodawca znowelizował kodeks cywilny, w tym art. 55¹. Aktualnie brzmi on następująco: „Przedsiębiorstwo jest zorganizowanym zespołem składników niematerialnych i materialnych przeznaczonym do prowadzenia działalności gospodarczej. Obejmuje ono w szczególności: 1) oznaczenie indywidualizujące przedsiębiorstwo lub jego wyodrębnione części (nazwa przedsiębiorstwa); 2) własność nieruchomości lub ruchomości, w tym urządzenia, materiałów, towarów i wyrobów, oraz inne prawa rzeczowe do nieruchomości lub ruchomości; 3) prawa wynikające z umów najmu i dzierżawy nieruchomości lub ruchomości oraz prawa do korzystania z nieruchomości lub ruchomości wynikające z innych stosunków prawnych; 4) wierzytelności, prawa z papierów wartościowych i środki pieniężne; 5) koncesje, licencje i zezwolenia; 6) patenty i inne prawa własności przemysłowej; 7) majątkowe prawa autorskie i majątkowe prawa pokrewne; 8) tajemnice przedsiębiorstwa; 9) księgi i dokumenty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej”.

Już pobieżna analiza wskazuje, że ustawodawca zrezygnował z dwukrotnego użycia terminu „przedsiębiorstwo”, zastępując go zwrotem „działalność gospodarcza”, tym samym eliminując występującą uprzednio tautologię. Pomimo wielu zmian nadal kluczowe znaczenie ma organizacja wchodzących w skład przedsiębiorstwa składników.

¹² J. Szwaja, *Kodeks handlowy – komentarz, T.1.*, Warszawa, 1997, s. 422.

Jest ona oddzielnym względem nich dobrem, przedstawiającym określoną wartość, którego zadaniem jest przynoszenie przedsiębiorstwu jak największych zysków¹³. Dzięki elementowi organizacji możemy, podobnie jak w doktrynie międzywojennej, odróżnić majątek od przedsiębiorstwa. W skład przedsiębiorstwa wchodzi wszystkie jego aktywa i pasywa, zaś majątek odnosi się wyłącznie do aktywów. Majątek ten jest przedmiotem organizacji, wchodzącym (jako jeden z elementów) w skład zorganizowanej całości – przedsiębiorstwa. Kolejną zmianą w treści artykułu jest wymienienie składników niematerialnych jako pierwszych, przez co ustawodawca dodatkowo podkreślił ich znaczenie względem składników materialnych. Również przykładowe wyliczenie składników uległo zmianie, obecnie ustawodawca konsekwentnie nie odnosi się do przedmiotów lecz do praw przysługujących względem nich. Wyjątkiem jest punkt dziewiąty gdzie wymieniono księgi oraz dokumenty służące do prowadzenia działalności. Włączona do listy została wierzytelność natomiast pominięta została firma. Brak uwzględnienia firmy wynika z jej szczegółowej regulacji znajdującej się w art. 43¹ i następnych k.c.. Bardzo istotną zmianą jest pominięcie przy wyliczeniu zobowiązań. Ustawodawca wzorując się na przepisach k.h.¹⁴ przeniósł je do obciążeń przedsiębiorstwa, nakładając na nabywcę przedsiębiorstwa odpowiedzialność solidarną ze zbywcą¹⁵. Wydaje się słuszny wniosek, iż wraz z nowelizacją z 14 lutego 2003 roku ustawodawca odszedł od trakcyjnego przedmiotowego znaczenia przedsiębiorstwa jako przedmiotu stosunku cywilnoprawnego i zastąpił je przedmiotowo-funkcjonalnym. Przemawia za tym uznanie przedsiębiorstwa zorganizowanym zespołem składników niematerialnych i materialnych służących do prowadzenia działalności gospodarczej, a nie tylko realizacji określonych zadań gospodarczych, tak jak miało to miejsce przed nowelizacją. Ustawodawca wskazuje w ten sposób funkcjonalny organizm gospodarczy, który składa się z określonego zespołu składników, wśród których główną rolę odgrywają składniki niematerialne, będące istotą przedsiębiorstwa¹⁶. Nie oznacza to jednak aby lekceważyć składniki materialne, niezbędne do funkcjonowania gospodarczego zespołu. W przypadku przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowo-funkcjonalnym kluczowej jest, wzorem doktryny francuskiej, posiadanie odbiorców oferowanych dóbr i usług.

¹³ B. Sołtys, *Sprzedaż przedsiębiorstwa państwowego*, „Przegląd Prawa Handlowego” nr 7, 1995, s. 19–20.

¹⁴ Art. 40 §2 k.h. oraz art. 43 §1 k.h.

¹⁵ Art. 55⁴ k.c.

¹⁶ W. J. Katner, *System prawa prywatnego*, t. 1, r. XVII, 2007, s. 1229.

Po ustaleniu zakresu pojęcia przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55¹ k.c., należy sięgnąć do analizy pojęcia przedsiębiorstwa oraz skutków prawnych dokonywanych na nich czynności prawnych została uregulowana przez ustawodawcę wspólnotowego. Zabieg ten umożliwił proeuropejską wykładnię art. 23¹ k.p.

Unijnym aktem prawnym dotyczącym spornego zagadnienia jest dyrektywa Rady 2001/23/WE z dnia 12 marca 2001 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw Państw Członkowskich odnoszących się do ochrony praw pracowniczych w przypadku przejęcia przedsiębiorstw, zakładów lub części przedsiębiorstw lub zakładów (powoływanej dalej jako „dyrektywa” lub „dyrektywa 2001/23/WE”)¹⁷. W art. 1 dyrektywy 2001/23/WE wyjaśniono, że ma ona zastosowanie do każdego przypadku przejęcia przedsiębiorstwa, zakładu lub części przedsiębiorstwa, zakładu, przez innego pracodawcę w wyniku prawnego przeniesienia własności lub łączenia. W prawdzie nie wskazano definicji przedsiębiorstwa lub zakładu, lecz w art. 1 ust 1 lit b, wskazano, że przejęcie w rozumieniu niniejszej dyrektywy, następuje wtedy, kiedy przejmowana jest jednostka gospodarcza, który zachowuje swoją tożsamość, oznaczającą zorganizowane połączenie zasobów, którego celem jest prowadzenie działalności gospodarczej, bez względu na to, czy jest to działalność podstawowa czy pomocnicza. Tym samym, ustawodawca unijny zdecydował się na użycie zbiorczego określenia w postaci jednostki gospodarczej. Powyższe normy prawne mają bezpośredni wpływ na wykładnię art. 23¹ kodeksu pracy. Nie budzi wątpliwości, iż analiza art. 23¹ kodeksu pracy powinna uwzględniać dorobek orzeczniczy nie tylko sądów polskich, ale również dorobek prawny Unii Europejskiej¹⁸. Zakres niniejszego artykułu nie pozwala na wskazania wszystkich rozstrzygnięć Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (obecnie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej), związanych z powyższą problematyką, lecz przytoczenia wymaga wyrok z 11 marca 1997 r., (tzw. sprawa *Süzen*), w którym Trybunał dokonał pełnego skryształizowania stanowiska orzecznictwa europejskiego. W przytoczonym rozstrzygnięciu Trybunał Sprawiedliwości uznał, że pojęcie jednostki gospodarczej podlegającej przejściu odnosi się do zorganizowanej grupy osób i środków ułatwiających wykonywanie działalności gospodarczej zmierzającej do osiągnięcia określonego

¹⁷ Tylko na marginesie należy zauważyć, że polskie tłumaczenie dyrektywy rozróżnia pojęcie przedsiębiorstwa oraz zakładu.

¹⁸ Znajduje to swoje odzwierciedlenie w uzasadnieniu wyroków Sądu Najwyższego, wskazanych w dalszej części pracy.

celu. Podkreślono, że pojęcie jednostki gospodarczej nie może być zredukowane do powierzonych jej zadań (*activity*) czy usług (*services*)¹⁹. Trybunał odszedł więc tym samym od traktowania samego zadania jako wyróżnika jednostki podlegającej przejściu. To stanowisko zostało zaakceptowane w późniejszym orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości i wyrażone w definicji jednostki gospodarczej przyjętej przez dyrektywy 98/50/WE i 2001/23/WE. W świetle wyroku w sprawie *Süzen* podstawowe znaczenie dla prawidłowego rozstrzygnięcia w sprawach dotyczących zbycia przedsiębiorstwa lub jego części ma ocena charakteru jednostki gospodarczej: czy jest to jednostka, której zasadniczymi zasobami, wartościami (*assets*), decydującymi o jej charakterze i zdolności do prowadzenia działalności, są pracownicy ich kwalifikacje, czy też jest to jednostka, o której charakterze decydują składniki materialne. W przypadku tych pierwszych przejście może się dokonać bez przejścia istotnych składników materialnych, jeśli większość pracowników (w sensie ich liczby i kwalifikacji) została przejęta. Dotyczy to według orzecznictwa Trybunału takich usług jak sprzątanie, pomoc domowa dla mieszkańców gminy potrzebujących takiej pomocy, nadzоровanie obiektów, utrzymanie parków i ogrodów²⁰. W wymienionych sprawach Trybunał uznał, że w pewnych sektorach, których działalność opiera się głównie na sile roboczej, zespół pracowników, który prowadzi trwale wspólną działalność, może tworzyć jednostkę gospodarczą.

¹⁹ Tak między innymi w wyroku z 11 marca 1997 r., w sprawie C-13/95, *Ayşe Süzen* przeciwko *Zehnacker Gebäudereinigung GmbH Krankenhausservice* pkt 13, 15; podobnie w późniejszych orzeczeniach, np. w powołanych wyżej sprawach *Hidalgo*, pkt 25–34 i *Nurten Güney-Görres*, pkt 32; ponadto wyrok z 25 stycznia 2001 r., w sprawie C-172/99, *Oy Liikenne Ab* przeciwko *Pekka Liskojärvi i Pentti Juntunen*, pkt 31, 34 i inne; z 20 listopada 2003 r., w sprawie C-340/01, *Carlito Abler i inni* przeciwko *Sodexo MM Catering GmbH*, pkt 30).

²⁰ por. np. wyrok z 10 grudnia 1998 r., w połączonych sprawach C-127/96, C-229/96 i C-74/97, *Francisco Hernández SA* przeciwko *Prudencia Gómez Pérez, María Gómez Pérez i Contratas y Limpiezas SL*, *Friedrich Santner* przeciwko *Hoechst AG* oraz *Mercedes Gómez Montana* przeciwko *Claro Sol SA i Red Nacional de Ferrocarriles Espanoles (Renfe)*, pkt 32; wyrok w sprawie *Hidalgo i in.*, pkt 32; wyrok z 24 stycznia 2002 r., w sprawie C-51/00, *Temco Service Industries S.A.* przeciwko *Samir Imzilyen i inni* pkt 33; wyrok z 29 lipca 2010 r., w sprawie C-151/09, *Federación de Servicios Públicos de la UGT (UGT-FSP)* przeciwko *Ayuntamiento de la Linea de la Concepción, Maria del Rosario Vecino Uribe, Ministerio Fiscal*, pkt 29; wyrok z 20 stycznia 2011 r., w sprawie C-463/09, *CLECE SA v. Marii Socorro Martin Valor, Ayuntamiento de Cobisa*, pkt 33).

Powyższe orzecznictwo europejskie doprowadziło do wskazania zasadniczych przesłanek koniecznych w celu stwierdzenia przejęcia zakładu pracy. W celu oceny, czy przesłanki przejęcia zostały spełnione, należy wziąć pod uwagę wszystkie okoliczności faktyczne, które charakteryzują dane zachowanie, do których zalicza się w szczególności rodzaj przedsiębiorstwa lub zakładu, o który chodzi, przejęcie lub brak przejęcia składników majątkowych takich jak budynki i ruchomości, wartość składników niematerialnych w chwili przejęcia, przejęcie lub brak przejęcia większości pracowników przez nowego pracodawcę, przejęcie lub brak przejęcia klientów, a także stopień podobieństwa działalności prowadzonej przed i po przejęciu oraz czas ewentualnego zawieszenia tej działalności. Tym samym, od sprawy *Süzen* Trybunał Sprawiedliwości przyjmuje konsekwentnie, że jednostka gospodarcza (a więc przedsiębiorstwo, zakład, część zakładu) będąca przedmiotem transferu nie może być sprowadzona tylko do działalności, którą prowadzi. Jej tożsamość wynika z wielości nierozłącznych elementów, jak wchodzący w jej skład personel, kierownictwo, organizacja pracy, metody działania, klientela, czy ewentualnie jej środki trwałe. Jedynie na marginesie odnotowania wymaga wyrok²¹ ETS z dnia 12 lutego 2009 roku, w którym wyrażany jest pogląd, że przepisy dyrektywy mogą być stosowane także w sytuacji, gdy część przejmowanego przedsiębiorstwa lub zakładu nie zachowuje niezależności organizacyjnej, pod warunkiem, że funkcjonalne więzi pomiędzy poszczególnymi przejmowanymi czynnikami produkcji zostaną zachowane, co będzie pozwalało przejmującemu na ich wykorzystywanie do celu prowadzenia identycznej lub analogicznej działalności gospodarczej. Funkcjonalne więzi pomiędzy różnymi przejmowanymi czynnikami pozwalają przejmującemu na wykorzystywanie ich w celu prowadzenia identycznej lub analogicznej działalności gospodarczej, nawet jeśli, po dokonaniu przejęcia, są one włączone w ramy odmiennej struktury organizacyjnej.

Powyższe spostrzeżenia muszą zostać przeniesione na grunt prawa krajowego. Jak słusznie wskazał Sąd Najwyższy w wyroku²² z dnia 13 marca 2014 roku przy analizie treści art. 23¹ Kodeksu Pracy, nie można pominąć dorobku orzeczniczego Trybunału Sprawiedliwości. Uchylenie się od analizy tego orzecznictwa mogłoby narazić Rzeczpospolitą Polską jako państwo członkowskie Unii Europejskiej na za-

²¹ Wyrok ETS z dnia 12 lutego 2009 roku, w sprawie C-466/07, Dietmar Harenberg przeciwko Ferrotron Technologies GmbH.

²² Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2014 roku, sygnatura akt I BP 8/13, źródło: Legalis.

rzut nierespektowania *acquis communautaire*, czyli dorobku Wspólnoty. Powyższa konstatacja skutkowałą przyjęciem przez Sąd Najwyższy proeuropejskiej wykładni art. 23¹ kodeksu pracy i uznaniem, iż przejście przedsiębiorstwa, zakładu lub części przedsiębiorstwa obejmuje swoim zakresem wszystkie przypadki zmiany w ramach stosunków zobowiązaniowych osoby fizycznej lub prawnej odpowiedzialnej za prowadzenie przedsiębiorstwa lub zakładu, która z tego tytułu przejmuje obowiązki pracodawcy w stosunku do pracowników przedsiębiorstwa lub zakładu, a nie ma znaczenia to, czy przeniesiona została własność składników majątkowych. Nadto, Sąd podkreślił, iż przejście dotyczy jednostki gospodarczej, przez którą należy rozumieć zorganizowane połączenie zasobów, którego celem jest prowadzenie działalności gospodarczej, bez względu na to, czy jest to działalność podstawowa czy pomocnicza. Przejście, o którym mowa wcześniej, następuje pod warunkiem, że przekazywana jednostka gospodarcza zachowuje tożsamość. Oznacza to, że przejście przedsiębiorstwa, zakładu pracy lub części zakładu pracy nie przejawia się jedynie w przekazaniu jego majątku (*assets*), lecz konieczne jest przede wszystkim rozważenie, czy został przekazany jako funkcjonująca jednostka, czy jego działanie jest rzeczywiście kontynuowane lub podjęte ponownie przez nowego pracodawcę. Dla oceny, czy przesłanki przejęcia zostały spełnione, należy wziąć pod uwagę wszystkie okoliczności faktyczne, które charakteryzują dane zachowanie, do których zalicza się w szczególności rodzaj przedsiębiorstwa lub zakładu, o który chodzi, przejęcie lub brak przejęcia składników majątkowych takich jak budynki i ruchomości, wartość składników niematerialnych w chwili przejęcia, przejęcie lub brak przejęcia większości pracowników przez nowego pracodawcę, przejęcie lub brak przejęcia klientów, a także stopień podobieństwa działalności prowadzonej przed i po przejęciu oraz czas ewentualnego zawieszenia tej działalności.

W świetle przytoczonej argumentacji, odnotowania wymaga również wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2010 roku w sprawie o sygnaturze akt I PK 210/09, w którym wskazano, że powierzenie kompleksowej obsługi jednego podmiotu wyspecjalizowanym przedsiębiorcom, świadczącym usługi w oznaczonym zakresie (tzw. outsourcing) – może stanowić przejęcie części zakładu pracy w rozumieniu art. 23¹ K.P. W przytoczonym orzeczeniu, Sąd Najwyższy analizując, czy przypadku powierzenia świadczenia pomocy prawnej zewnętrznemu podmiotowi (przedsiębiorcy – radcy prawnemu), który to miał świadczyć swoje usługi w określonych (tych samych) godzinach

oraz miejscu (wyodrębniony gabinet na terenie szpitala, z którego korzystał dotychczasowy radca prawny zatrudniony przez Szpital) również odwołał się do dorobku prawa wspólnotowego, tj. wyroku²³ z dnia 18 marca 1986 roku, w którym wskazano katalog istotnych okoliczności mających być ocenionych. Zaliczają się do nich: typ przedsiębiorstwa lub zakładu; czy zbyte zostały składniki materialne, takie jak budynki i ruchomości; wartość składników niematerialnych w chwili transferu; czy większość pracowników została przejęta przez nowego pracodawcę) czy przejęta została obsługa klientów przedsiębiorstwa; stopień podobieństwa między działalnością prowadzoną przed i po zbyciu przedsiębiorstwa; ewentualna przerwa w działalności przedsiębiorstwa. Analiza powyższych okoliczności faktycznych daje dopiero podstawy do stwierdzenia, czy doszło do przejścia całości lub części zakładu pracy na nowego pracodawcę. W zarysowanym stanie faktycznym, Sąd nie stwierdził przejścia zakładu pracy, gdyż typ pracodawców był zupełnie różny, tj. głównym przedmiotem działalności Szpitala jest świadczenie usług medycznych, a kancelarii prawnej – jest świadczenie pomocy prawnej. Radca prawny nie przejął żadnych składników materialnych, niematerialnych oraz pracowników szpitala. Jednak przede wszystkim, obsługa prawna Szpitala to była uboczną (pomocniczą) działalnością, wyłącznie na potrzeby własne Szpitala, co w konsekwencji oznacza, że w przypadku działalności kancelarii prawnej (obsługa prawna różnych zewnętrznych podmiotów a nie tylko Szpitala) nie została zachowana tożsamość przedmiotu działalności polegającego na obsłudze prawnej Szpitala.

Podsumowując powyższe rozważania, należy stwierdzić, iż pojęcia przedsiębiorstwa z art. 55¹ kodeksu cywilnego oraz zakładu pracy wskazane w art. 23¹ kodeksu pracy mają charakter częściowo krzyżowy. Może okazać się, że wraz z nabyciem części przedsiębiorstwa, przedsiębiorca przejmie pracowników zbywcy przedsiębiorstwa. Taka sytuacja będzie miała miejsce w szczególności w sytuacji, gdy dochodzi do przejścia zorganizowanych składników powiązanych ze sobą funkcjonalnie i umożliwiających dalsze prowadzenie tożsamej działalności gospodarczej.

²³ Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18 marca 1986 roku w sprawie C-24/85–Josef Maria Antonius Spijkers przeciwko Gebroeders Benedik Abattoir CV and Alfred Benedik en Zonen BV.